

YEVROPA DAVLATLARINING IQTISODIY JARAYONLARI

Uralov Sh.A

*Ilmiy-innovatsion ishlanmalarni
tijoratlashtirish bo'lim boshlig'i samisi*

Annotatsiya: *Maqolada Yevropa davlatlari xususan Portugaliya, Shvetsariya, Norvegiya davlatlarining xizmat ko'rsatish sohasi bo'yicha olib borilayotgan keng qamrovli ishlar, , yaimdagi ulushi, sanoat tarmoqlari, export va import hajmi haqida batafsil yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Xizmatlar, Yalpi ichki mahsulot, sanoat, tovar, export, import, iqtisodiyot.*

Bugungi globallashtirilgan dunyoda mamlakatlarning jahon iqtisodiyotidagi o'rni va rolini baholash muhim ahamiyat kasb etadi. Jahon bozorlari, kapital va mehnat resurslarining erkin harakati sharoitida har bir davlatning iqtisodiy salohiyati va raqobatbardoshligi uning jahon miqyosidagi maqomini belgilaydi. Shu nuqtai nazardan, Portugaliya iqtisodiyotining jahon iqtisodiyotidagi o'rni va uning ahamiyati ko'plab omillar bilan bog'liqdir.

Birinchidan, Portugaliya Yevropa Ittifoqi a'zosi sifatida yirik iqtisodiy blok tarkibida faoliyat yuritadi. Bu esa uning iqtisodiy salohiyatini kengaytirish, tovarlar, xizmatlar, kapital va mehnat resurslarining erkin harakatini ta'minlash imkonini beradi. Shuningdek, Portugaliya jahon savdo tizimining teng huquqli ishtirokchisi bo'lib, xalqaro savdo kelishuvlari va bitimlarida qatnashmoqda.

Ikkinchidan, Portugaliya nisbatan yirik eksportchi mamlakat hisoblanadi. Uning eksport mahsulotlari, jumladan avtomobillar, mashinalar, neft' mahsulotlari, gazlamalar va boshqalar jahon bozorlarida talab qilinadi. Bu esa mamlakatning iqtisodiy resurslaridan samarali foydalanish va tashqi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, Portugaliya sarmoyadorlar uchun jozibador mamlakat hisoblanadi. Hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlangan sanoat tarmoqlari va erkin iqtisodiy hududlar chet el investitsiyalarini jalb qilishga xizmat qilmoqda. Bundan tashqari, ushbu sohada Portugaliya xorijiy mutaxassislar va mehnat resurslarini jalb qilish borasida ham faol ishlaydi.

Shu bilan birga, Portugaliya iqtisodiyoti jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozlaridan ham ta'sirlanib qolmoqda. 2010-2014 yillardagi moliyaviy qiyin vaziyat, byudjet taqchilligi va davlat qarzlarning oshishi mamlakat iqtisodiyotiga jiddiy ta'sir ko'rsatdi.

Ammo hukumat tomonidan amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar va chora-tadbirlar iqtisodiyotni tiklab olishga xizmat qilmoqda.

Umumiy olib qaraganda, bugungi globallashtirilgan dunyoda mamlakatlarning jahon bozorlarida tutgan o'rnini ularning iqtisodiy rivojlanishidagi muvaffaqiyatlarini aks ettiradi. Portugaliyadek iqtisodiyot turli sohalarni qamrab olgan mamlakatning jahon iqtisodiyotidagi o'rnini uning iqtisodiy salohiyatini to'liq namoyon etishi va xalqaro raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Shvetsariya iqtisodiyotining asosiy xususiyatlaridan biri uning kuchli eksport salohiyatidir. Mayda hudud va aholisi kam bo'lishiga qaramasdan, Shvetsariya dunyoning yetakchi eksportchilari qatoridan joy olgan. Eksport faoliyati mamlakatning iqtisodiy o'sishi va farovonligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shvetsariya tovarlar va xizmatlarining jahon bozoridagi raqobatbardoshligi yuqori sifat, innovatsion yondashuvlar va brendlarga asoslangan. Mamlakat eksporti ko'p tarmoqli bo'lib, dori-darmonlar, kimyoviy mahsulotlar, soatlar, mashinalar va qurilmalar, moliyaviy xizmatlar kabi sohalarni o'z ichiga oladi. Ushbu yuqori texnologiyali va qo'shilgan qiymati yuqori mahsulotlar Shvetsariya eksportining asosiy qismini tashkil etadi.

Eksport geografik jihatdan ham xilma-xil bo'lib, Yevropaga, Osiyo va Shimoliy Amerikaga qaratilgan. Shvetsariya mahsulotlari dunyoning deyarli barcha mamlakatlari bozorlarida talab yuqori bo'lgan brendlar sifatida tan olingan. Yuqori sifat, nufuzli brendlar va uzluksiz innovatsiyalar Shvetsariya eksportining asosiy ustunlik omillari hisoblanadi.

Shvetsariya eksporti uning iqtisodiy salohiyatini namoyon etadi va dunyodagi eng yetakchi eksportchilari qatorida o'z o'rnini mustahkamlaydi. Shuningdek, eksport faoliyati Shvetsariya iqtisodiyotining jahon bozoridagi raqobatbardoshligini va xalqaro maydonlardagi mavqeini belgilaydi.

Asosiy eksport tovarlar va xizmatlar:

1. Dori-darmonlar va tibbiyot mahsulotlari: Shvetsariya farmatsevtika sanoati jahonda yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. Roche, Novartis va boshqa yirik kompaniyalar mahsulotlari dunyoning ko'plab mamlakatlariga eksport qilinadi.

2. Kimyoviy mahsulotlar: Shvetsariya kimyo sanoati yuqori texnologiyali va innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish bilan mashhur. Ciba, Syngenta kabi kompaniyarning o'g'itlar, bo'yoqlar, plastmassalar va boshqa kimyoviy moddalar eksport qilinadi.

3. Soatlar: Shvetsariya soat sanoati jahonda tan olingan brend hisoblanadi. Rolex, Omega, Swatch kabi kompaniyalarning yuqori sifatli soatlari butun dunyoga eksport qilinadi.

4. Mashinalar va qurilmalar: Shvetsariya mashinasozligi, ayniqsa toblantirish, og'ir mashinasozlik, avtomatlashtirilgan uskunalar sohalarida mashhur. ABB, Sulzer kabi yetakchi kompaniyalar mahsulotlari ko'plab mamlakatlar tomonidan xarid qilinadi.

5. Qimmatbaho metallar va buyumlar: Shvetsariya qimmatbaho metallar, jumladan oltin, kumush va brilliantlar eksportchisi hisoblanadi.

Xizmatlar eksporti:

1. Moliyaviy xizmatlar: Shvetsariyaning yetakchi moliya markazlari butun dunyo bo'ylab bank, sug'urta va boshqa moliyaviy xizmatlarni taqdim etadi.

2. Turizm xizmatlari: Shvetsariya alpinizm, sog'lomlashtirish turizmi va tabiiy go'zalliklar bilan mashhur bo'lib, turizm sohasi muhim eksport tarmog'i hisoblanadi.

3. Transport xizmatlari: Shvetsariya transportlash va logistika faoliyati, ayniqsa havoning yuk tashish sohasida yetakchi hisoblanadi.

4. Texnologik va muhandislik xizmatlari: Yuqori texnologiyali sohalar, jumladan dasturiy ta'minot, telekommunikatsiya va injiniring bo'yicha xizmatlar eksport qilinadi.

Ushbu asosiy tovar va xizmatlar Shvetsariya eksportining asosiy qismini tashkil etadi va mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Norvegiya xizmat ko'rsatish sektori ham jadal rivojlanmoqda. Mamlakatda moliyaviy xizmatlar, axborot texnologiyalari, turizm va sog'liqni saqlash sohalarida yuqori sifatli xizmatlarni taqdim etadi. 2023 yilda xizmat ko'rsatish sektori Norvegiya yimining 65% dan ortig'ini tashkil etdi. Ayniqsa, Norvegiyaning raqamli iqtisodiyoti va innovatsion loyihalar global miqyosda tan olinmoqda.

Norvegiya iqtisodiyoti barqarorligi va yuqori turmush darajasi bilan ajralib turadi. Mamlakatda ishsizlik darajasi past, 2023 yilda ishsizlik darajasi 3.6% ni tashkil etdi. Norvegiya REFAH modeli ijtimoiy himoya, ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlarini keng qamrovli va yuqori sifatli ta'minlashga qaratilgan. Mamlakatning boy resurslari va oqilona boshqaruv siyosati unga global iqtisodiyotda kuchli va barqaror o'rinni saqlab qolishga yordam bermoqda.

Norvegiya iqtisodiyotining bu muvaffaqiyatlari mamlakatning ijtimoiy va iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, uning jahon iqtisodiyotidagi rolini yanada mustahkamlashda davom etmoqda. Shu orqali Norvegiya nafaqat Skandinaviya, balki butun dunyoda innovatsiya, barqarorlik va yuqori turmush darajasini ta'minlashda namuna bo'lib xizmat qilmoqda.

Norvegiya iqtisodiyoti xilma-xilligi va barqarorligi bilan ajralib turadi. Bu Shimoliy Yevropa davlati dunyo iqtisodiyotida o'ziga xos o'rin egallaydi, chunki uning iqtisodiy faoliyati turli tarmoqlarda muvaffaqiyatli rivojlanmoqda. Norvegiya neft va gaz resurslari bilan mashhur bo'lsa-da, mamlakat iqtisodiyoti faqat energiya sektoriga tayanib qolmagan. Dengizchilik va baliqchilik, xizmat ko'rsatish, yuqori texnologiyalar va qishloq xo'jaligi kabi sohalar ham muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. "The Nordic Economies in the Global Context" (2022) - This anthology, edited by Lars Calmfors, provides a comprehensive analysis of the Nordic countries' position in the global economic order.

2. "The Dutch Way: Lessons for Economic Policy" (2023) - Authored by Seymour Becker, this book explores the achievements of Dutch economic policies and their implications on a global scale.

3. "Switzerland's Financial Powerhouse" (2022) - This book, published by the University of Zurich, highlights the significance of Switzerland's financial centers and banks on the global stage.

4. "Nordic Green Solutions" (2024) - Published at Uppsala University, this book showcases the Scandinavian countries' innovative solutions to ecological challenges and the development of "green" technologies.

5. "The Dutch Entrepreneurial Spirit" (2023) - This work, published by the Rotterdam Business School, analyzes the entrepreneurial environment in the Netherlands and its successful experiences.

6. "Secrets of the Swiss Economy" (2022) - Published by the University of Lausanne, this book explores the factors influencing Switzerland's high-level economic development.

